

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Fortsettelsen av rundskrivelsen «Summi Pontificatus». — Høitidsdag i Fredriksstad. — Ivar Sæter 75 år.

Fortsettelsen av rundskrivelsen »Summi Pontificatus«.

Med smertefull visshet ser vi for oss alle de farer som truer vår egen og de kommende generasjoners velferd fordi familiens rettigheter i stigende grad angripes, oppløses, for til sist helt å tilintetgjøres. Og fordi vi er oss de plikter og det ansvar bevisst, som vårt hellige embed pålegger oss, løfter vi nu vår stemme for urokkelig å forsvare disse rettigheter. Vår tids ytre og indre vanskeligheter såvel av materiell som av spirituell art, og de mange villfarelser, som uvegerlig alltid har et tilbakeslag, føles med størst tyngde av de små edle samfundsceller som familiene utgjør. Av dem kreves også ofte et sant heltemot for at de kan bære de restriksjoner som tidens nød medfører og som de ofte ikke kan erkjenne det berettigede i.

Alle som har med sjelesorg å gjøre og som derfor kjenner hjertenes kamp, ser mødrenes skjulte tårer og fedrenes resignerte bitterhet, følger med stor engstelse, hvorledes disse lidelser stadig tiltar. De ser hvorledes opprørets og ødeleggelsens makter ligger på lur for å kunne dra nytte av disse lidelser slik at de kan nå sine mørke mål. Selvfølgelig vil ingen benekte at under de nuværende ekstraordinære tilstander i verden må staten få flere og større rettigheter en ellers så dens autoriteter på beste måte kan fremme folkets velferd. Men den av Gud innstiftede moralske verdensorden krever også at de forholdsregler som treffes skal være i overensstemmelse med dens lover. I alle fall må staten respektere samvittighetens hellige og ukrenkelige rett i samme grad som den forlanger ofre av individet og familien. Den kan kreve at blod og eiendom skal ofres for dens skyld, men aldri sjelene som er gjenkjøpt av Gud.

Den oppgave som Gud betrodde foreldre, da han overdrog dem å våke over barnas utvikling såvel fysisk som psykisk og deres oppdragelse i den sanne religions ånd, kan derfor ikke berøves dem uten at det innebærer en grov rettskrenkelse. Selvfølgelig skal all oppdragelse også

gå ut på å sette de unge i stand til samvittighetsfullt å oppfylle sine forpliktelser mot fedrelandet på beste måte og med edel stolthet idet de oplæres til med glede å gi sitt jordiske fedreland hvad de er det skyldig av kjærlighet, opofrelse og arbeid — men en oppdragelse som glemmer eller hvad verre er: helt bevisst forsømmer å lede ungdommens hjerter og tanker mot det himmelske fedreland er en urett, som begås mot den kristne families absolutte rett og ansvar og innebærer prinsipper, som må bekjempes i statens og folkets egen interesse. Det er mulig at de som har ansvaret for den mener at den styrker motet og kreftene, men i virkeligheten gjør den det motsatte og vil alltid få sorgelige følger. Det er en majestetsforbrytelse mot «Kongenes Konge og Herskernes Herre» (1. Tim. 4, 5 — Ap.gj. 19, 16) når oppdragelsen skjer i likegyldighet eller fiendtlighet mot den kristne ånd og i motstrid med ordene «La de små barn komme til mig!» (Mark. 10, 14) og det vil få bitre frukter.

På den annen side vil den stat, som gjengir foreldrenes blødende og sonderrevne hjerter deres fred og ro ved å respektere deres rett, skape de beste betingelser for en lykkelig fremtid for fedrelandet. Gud betrakter de barnesjeler, som han betror foreldre og som helliges i dåpen ved Kristi kongelige segl, som sin egen eiendom, over hvilken han våker med kjærlighet og nidkjærhet. Den samme Kristus som har sagt at de små barn skal komme til ham har tross all sin barmhjertige godhet utslynget de frykteligste trusler mot alle som forarger disse små. Og hvilken forargelse er større og farligere for de kommende generasjoner enn den å føre ungdommen mot et mål fjernt fra den Kristus, som er veien, sannheten og livet, og som til slutt viser sig å være en åpen eller skjult fornektelse av ham? Ti den Kristus som man således berøver den nuværende og kommende ungdom er jo den samme, som av sin evige Far har mottatt

all makt i himlen og på jorden. I sin allmektige hånd holder han statenes, folkenes og nasjonenes skjebne og kan frata, forminske eller forsterke deres utfoldelse, besittelser og storhet. Av alt som finnes her på jorden har kun sjelen et evig liv og det oppdragelsessystem, som ikke respekterer familiens hellige og av Guds forordning beskyttede innhegning og som får hjemmenes grunnvoll til å vakle ved å stenge ungdomens vei til Kristus, «livets kilde», og som endelig opmuntrer til frafall fra Gud og Kirken som et tegn på troskap mot nasjon eller klasse — det oppdragelsessystem arbeider på ungdommens undergang og vil i tidens fylde bevise den urokkelige sannhet i profetens ord: «Alle som vender sig fra dig skal skrives i sand» (Jer. 17, 13).

Villfarelsene skader de internasjonale forhold.

Men, ærverdige brødre, den villfarelse som fører til at staten tilriver sig en illegitim autoritet skader ikke alene nasjonenes indre liv og deres utvikling og velferd, men er også en urett som begås mot folkenes innbyrdes forbindelser idet den nedbryter det overnasjonale samband og aktelsen også for folkeretten, åpner veien for voldelige overfall og vanskeliggjør utviklingen av fredelig internasjonal samkvem. Etter naturens orden deler menneskeheten sig i forskjellige samfundsgrupper, stater og nasjoner, som er uavhengig av hverandre når det gjelder ordningen av sine indre forhold, men som allikevel er forenet i et eneste stort samfund og derfor også må reguleres etter evige lover, som beskytter denne enhet og fremmer den felles velferd. Det er derfor ikke vanskelig å forstå, at læren om statens absolutte suverenitet er i direkte opposisjon til disse evige lover, idet den fornekter deres berettigelse og overlater til makthavernes vilkårlighet å befeste eller løse de internasjonale bånd hvorved det blir umulig å skape en sann basis for et reelt samarbeide i alles interesse. For at det, ærverdige brødre, kan eksistere en harmonisk og varig kontakt og et fruktbart forhold mellom folkene er det en betingelse at de alle kjenner og respekterer moralske internasjonale rettsprinsipper som regulerer utfoldelsen av alle normale funksjoner. Disse prinsipper hevder hvert enkelt folks rett til i uavhengighet å føre sitt liv i en fremadskridende utvikling ad civilisasjonens vei, og samtidig innprenter de troskap når det gjelder å overholde alle inngåtte forpliktelser og overenskomster, som er sluttet på folkerettens grunnlag.

Det er utvilsomt en nødvendig betingelse for all fredelig forbindelse mellom nasjonene og selve sjelen i deres innbyrdes rettslige forhold, at det oparbeides en absolutt tillit til at gitte ord ikke brytes og en absolutt tro på, at klokskap fører lengre enn krigsvåpen, så at man forhandler om sakene uten å gripe til vold eller true med vold, straks det oppstår forviklinger, vanskeligheter eller motstand, som ofte ikke så meget skyldes ond vilje som det at de ytre og indre omstendigheter forandrer sig og dette medfører nye interessekonflikter. Å berøve folkene den guddommelige retts fæste og felles anker for å gi dem utelukkende statenes vilje å holde sig til er å berøve dem deres menneskelige adelsstempel og overlata dem til den egoistiske, individuelle og kollektive drivkraft, idet de da bare vil anerkjenne sine egne rettigheter og under-

kjenne alle andres. Det kan være sant at tidens gang kan medføre forandringer i selve de omstendigheter, som var grunnlaget for en overenskomsts inngåelse, og medføre at den eller i allfall noen av dens paragraffer nu fortøner sig som ugjennemførlige og urettferdige for den ene eller annen part og deres overholdelse faller for tungt. Det er da en selvfølge at det i slike tilfeller må innledes lojale forhandlinger om å få forandret eller mulig ophevet overenskomsten — men det er ødeleggende for all gjensidig tillit om man prinsipielt betrakter alle overenskomster som i og for sig likegyldige og intetsigende så de kan annulleres uten videre den dag de ikke passer lengre for den ene av partene. All moralsk orden omstøtes ved en slik innstilling — og dette medfører at det utvikler sig dype kløfter mellom nasjonene som det er umulig å komme over.

Alle disse villfarelser, ærverdige brødre, har ført menneskeheten til de avgrunner vi idag med redsel ser den stå foran. Alle illusjoner om uendelige fremskritt er brustne og de folk som ennu ikke er våkne vil snart bli rystet op av profetens ord: «Hør, dere døve! og se, dere blinde!» Den om sig gripende moralske forvirring har omstøtt alle begreper og efter hvert gjennemsyret alle grener av menneskelig virksomhet, idet den lar hånt om Guds buds regler for et ordnet og ansvarsbevisst liv. Ganske visst, når vi vender blikket fra nutiden har denne verdens makthavere lovet menneskeheten en fremtid, som hviler på rettferdighet og fred når først de nuværende dagers blodige kamper er forbi — men er det sikkert at denne fremtid vil bli så meget anderledes og bedre? Vil fredstraktatene kunde skape et nytt og rettferdigere internasjonalt forhold i ånd og sannhet når krigen er forbi eller vil de kun bli sørgelige gjenoptagelser av eldre og yngre feilgrep? Alle erfaringer viser at det er umulig å etablere en varig fred på grunnlag av våpenlykke og at seirens time kun innebærer en øieblikkelig og rent ytre triumf for den som nyter dens frukter, fordi den samtidig medfører fristelser, som rettferdighetens engel forgjeves søker å bekjempe. Seierherrens hjerte blir fort hårdt og det synes ham å være et svakhetens tegn om han utviser beherskelse i sine krav. De lidelser og ofrer som har skapt seiren tilslører blikket, så det ikke ser det almenmenneskeliges rett men kun lytter til lidenskapens impuls: ve de overvunne! Tross sin tilsynelatende rettferdighet blir derfor alle avgjørelser, som treffes under disse forhold, urettferdige og uriktige.

Nei, ærverdige brødre, nasjonenes velferd kan ikke fremmes ved ytre forholdsregler. Sverdet kan vel diktere fredsbetingelsene, men det kan ikke skape freden. De krefter som alene kan forny jordens ansikt er av åndelig art, av indre art. Det nye grunnlag for verdens nasjonale og internasjonale liv, som nu er så fylt av bitterhet og strid, kan ikke hvile på sand, som lar sig bevege av ytre omstendigheter, av kollektive og individuelle hensyn, men må ha et fast og urokkelig feste på den klippe som dannes av den moralske rett efter naturens orden og Guds åpenbaring. Kun der kan folkenes ledere finne utgangspunktet for den ansvarsfølelse som tillater dem å skjelle mellom legitim bruk av makten og egoistisk maktsyke, og kun med dette utgangspunktet får alle deres avgjørelser en fasthet og indre styrke som er fri for lidenskaper og egenkjærighet.

Det er imidlertid en ubestridelig sannhet at meget av det onde i verden har sin rot i den ulike fordeling av de økonomiske goder, som av Gud er skjenket menneskeheten som midler til alles fremgang og lykke, men som nu ofte avføder en bitter kamp mellom de forskjellige interesser. Men det er også en ubestridelig sannhet at det onde i livet har sine røtter i et langt dypere lag; nemlig i de forhold som opstod da menneskeheten blev splittet i forskjellige religiøse trosbekjennelser og hyldet forskjellige etiske livsanskuelser, idet de skilte liv og lære fra hverandre og lot Kirkens utrettelige arbeid upåaktet, ja enn dog forhånte det. Den sanne menneskelighet kan derfor ikke komme til sin rett igjen før grunnlaget atter blir Kristus selv og den kan ikke bli av varig art før livet leves i hans rettferdighet og kronas av hans kjærlighet.

Katolsk aksjon er en nødvendighet.

Kirkens viktigste oppgave er derfor å ta dette regenereringsarbeid op og gjennomføre det med midler som er avpasset etter nutidens og det moderne menneskes krav. Dens edle kall i fredens tjeneste er å forkynne evangeliet slik som dens guddommelige stifter selv har forordnet det og å innprente menneskene de levende realiteter som sannhet, rettferd og kjærlighet innebærer. Det er en så overveldende stor oppgave at den ofte kan friste denne stridende Kirkes medlemmer til motløshet — men det er en oppgave som tilkommer alle som ved Herrens nåde har undsluppet det ondes makt og ved dåpen blitt borgere i Guds rike, således som den også er blitt tatt op igjennem alle århundrene på forskjellig måte og med forskjellige midler, tross i alle oprivende og hårde kamper som det å utbre Guds rike medførte. Alle er pliktig til å tilhøre dette Guds rike, arbeide for det, gjøre de sinnmottagelige for det, som ennå ikke bevisst har åpnet sig for det eller sluttet sig så inderlig til det, at de har fått mot til å bekjempe alle hindringer og motstander. Det kan koste store ofre, men de som lever et kristent liv i ånd og sannhet lar sig ikke skremme av de vanskeligheter, som møter dem — tvertom stimulerer de deres krefter og får dem til å arbeide ennå ivrigere og med ennå større tillit for Guds sak så hverken frykt eller engstelse kan stanse dem. Alle farer møter de med det mot og den kjærlighet, som ikke er redd for ofre og som er sterkere enn døden.

Derfor, ærverdige brødre, føler vi også inderlig tilfredshet, himmelsk glede og en dyp og ydmyk takknemlighet mot Gud, fordi vi overalt i den katolske verden finner den ånd, som fryktløs går løs på tidens store oppgaver og med hellig nidkjærhet og apostolisk aktivitet for Guds rikes vekst arbeider på å forene alle. Ut fra de eukaristiske kongresser, som vår forgjenger viet sin dypeste interesse, og de legmannsforbund, som under den katolske aksjons merke har samlet sig i klar bevissthet om sine hellige forpliktelser, strømmer en nådens kraftkilde, hvis innsats ikke kan vurderes høit nok i kampen mot antikrist.

Med sorg må vi konstatere at antallet av prester står i misforhold til den mengde oppgaver som krever løsning og stadig ser vi at Herrens ord: «Høsten er moden men arbeiderne er få —» (Mat. 9, 37 — Luk. 10, 2)

gjelder ennå. Det er derfor ikke så underlig at vi setter pris på at legfolk stiller sig til Kirkens disposisjon ved med stor opofrelse å støtte prestene og selv yde et arbeid som vekker de største forhåpninger. Herren har hørt Kirkens bønn om å få arbeidere til vingården, og har opfylt den på den måte som svarer til tidens krav og som supplerer det prestelige apostolat. Menn og kvinner fylker sig nu i stort antall om sin overhyrde og adlyder hans røst, idet de lar sine biskoper lede sig, og med hellig iver ofrer sig helt for å vinne alle dem som har løst sig, tilbake til Kristus. Det er en avgjørende tid for Kirken som vi lever i nu, og vi sender derfor vår faderlige hilsen og vår takk til alle disse, idet vi gir uttrykk for vårt håp og vår tillit til dem. De har i sannhet stillet sitt liv og sine gjerninger under Kristi-konges banner og kan si med salmisten: «Dico ego opera mea Regi!» = «Jeg forteller mitt verk for kongen.» «Komme ditt rike!» er ikke bare deres brennende bønn, men også retningslinjen for alle deres handlinger. Overalt finnes dette samarbeid mellom legfolk og prester om enn under forskjellige former, og det representerer en slik innsats, at de edle og tapre hjerter ikke kan ønske den større eller se mer tillitsfullt på dens kraft. Dette apostoliske arbeid i Kirkens tjeneste gjør også legmannen til en Kristi tjener — i den betydning som Augustin legger i betegnelsen når han skriver: «Når dere, mine brødre, hører hvad Kristus sier: der hvor jeg er, er også min tjener — må dere ikke bare tenke på biskopen og prestene. Dere alle skal på hver sin måte være Kristi tjenere og føre et ham verdig liv idet dere gir almisse, forkynner hans lære for alle som vil høre på det, så at alle familiefedre forstår at de og deres hus er pliktig til å yde hans navn takk og ære. Må de derfor opdrage sine barn til ære for Kristus og hans liv, idet de utvikler, leder og refser dem i kjærlighet! Ti derved blir en familiefar prest i sitt hjem — ja til en viss grad biskop, idet han når han er Kristi tjener her-nede får andel i det evige liv med ham.»

I dette legfolkets apostoliske medarbeiderskap, som er av så stor betydning i våre dager, har også familien sin særlige oppgave fordi det er ånden i hjemmet som øver størst innflytelse på de unge. I samme grad som den hjemlige arne gjenspeiler den kristne kjærlighets flamme og i samme grad som foreldre søker å føre de unges liv inn i Kristi fotspor, vil den kommende generasjon føle sig hendradd til Frelseren og være innstillet på å anerkjenne hans kongelige rett til deres liv og reise sig til kamp mot alle, som vil jage ham ut av samfundslivet og vanhellige hans navn. Dessuten blir familien det eneste og til en viss grad urørlige tilfluktssted for livet i Kristus, når man ellers lukker kirkene og tar krusifikset bort fra skolene. Vi kan aldri få takket himlen nok fordi det er så utallige familier, som trofast roker sin oppgave og ikke lar sig den narre fra hverken med det gode eller onde. Selv i land hvor det å være kristen kan fremkalle lidelse og forfølgelse, står unge menn og piker i sluttet flokk bak Frelserens fane og det med en besluttosom ro, som minner en om Kirkens mest ærefulle kamptider. En strøm av gode gjerninger går ut i verden fra dem med lys, orden og fred over samfundslivet — med en innsats av krefter hvis mål er å fremelske det gode i mennesker. I ennå høiere grad

vilde dette dog lykkes om man overlot til Kirken å lede en aksjon, som den i grunnen er helt berettiget til og ved hjelp av hvilken mange ulykker kunde være undgått og megen fred og ro opnådd. Kunde bare alle nasjonale, internasjonale og sociale forhold bli gjennomtrengt av evangeliske impulser vilde muligheten være tilstede for å opta med held en kamp mot all individuell kollektiv egoisme.

Kirkens oppdragelsesarbeide må ikke hindres.

Det kan ikke opstå noen konflikt på grunnlag av de lover, som behersker en troende kristens liv, og de reelt-menneskelige direktiver, men det burde komme et samarbeid i stand til beste for hele samfundet. Vi har intet høiere ønske for alle forhold, som nu er så forstyrrede og lidelsesfulle, enn at den nuværende tids redslar må åpne øinene på menneskene, så de erkjenner Frelserens sanne lys i Kirken her på jorden og får de som nu sitter med makten til å la Kirken få full frihet i dens arbeid med de nye generasjoner efter fredens og rettferdighetens prinsipper. Dette arbeid må ikke vanskeliggjøres for Kirken og dens virkefelt må ikke innsnævres men ungdommen fullstendig overlates dens velgjørende innflytelse. Som representant for ham som profeten kaller «Fredsfyrsten» retter vi denne appell til alle førere og til alle som har innflytelse på den offentlige mening: at de alltid innrømmer Kirken full frihet til den oppdragergjerning, så at sannhetens ånd må gjennomtrengre alt og åpne hjertene for Kristi guddommelige kjærlighet.

Når Kirken således under ingen betingelse kan gi avkall på sin oppgave som er «å forny alt i himlen og på jorden i Kristus» (Efes. 1, 10), så er det meget også på grunn av at dens arbeid nu om dagen synes nødvendiggere enn noen gang før. Ti det viser sig jo gang på gang ad erfaringens vei at hverken ytre tvangsmidler, jordiske mål og politiske eksperimenter eier kraft til å besverge de onde ånder som nu påfører menneskene lidelser. Disse erfaringer med det slette utfall av menneskelige eksperimenter har fått mange mennesker til atter å vende sitt blikk mot Kirken i det håp at den kan stagge det uvær som nu truer hele kulturen — mot Kirken som sannhetens og kjærlighetens borg — mot St. Peters Stol, som forener menneskene idet den forkynner religionens lære og moralens bud, de to ting som før i tiden dannet kjernen i de fredelige forhold mellem nasjonene. Denne enhet er alltid blitt betraktet med undren av de menn, som idag er ansvarlig for nasjonenes skjebne, og de har alltid forsøkt å skape den, men alltid forgjebes. Denne enhet er også efterlengtet av millioner av våre sønner som bønnfaller Gud om fred og kjærlighet (2. Kor. 13, 11) og den er ønsket med lengsel av alle de edle ånder, som vel levere fjernet fra oss, men i sin hungren efter fred og rettferdighet venter å få de rette råd og anvisninger fra den Hellige Stol. I den katolske Kirke ser de styrken av tusener på tuseners tro og liv, ser hvorledes menneskene står tett samlet omkring geistligheten, som forenet i Peters efterfølger stadig arbeider på å opplyse sinnene ved evangeliets lære og på å føre og helliggjøre menneskene med faderlig omsorg slik at de alltid selv om det skal koste lidelse og martyrdøden er rede med sitt: Non licet!

Men allikevel, ærverdige brødre, er Kristi lære utsatt for mistanken om at den vil omstyrte det bestående og tilrive sig den rett som tilkommer den borgerlige autoritet — og det skjönt den er det eneste som kan gi menneskene et solid troens grunnlag, åpne de store horisonter og gi dem et virksomt middel mot de nuværende store vanskeligheter. Imot denne mistanke erklærer vi med apostolisk alvor — dog uten derfor å gi avkall på noe av det som vår forgjenger Pius XI, ære være hans mine! har uttalt i rundskrivelsen Quas primas av 11. des. 1925 om Kristi-Konge og hans Kirkes makt — at slike hensikter er fullstendig fremmed for Kirken, som kun utstrekker sine moderlige armer mot verden for å tjene, ikke for å herske. Den ønsker ikke å erstatte de andre legitime autoriteter på de områder som tilkommer dem, men kun å tilby dem sin hjelp efter sin guddommelige grunnleggers ønske og eksempel som «gikk omkring og gjorde godt» (Ap.gj. 10, 38).

Kirken forkynner og innskjerper lydighet og respekt for den jordiske myndighet som har fått sin autoritet fra Gud. Denne holdning er inspirert av dens guddommelige Herres ord: «gi keiseren hvad keiserens er —» (Matt. 22, 21). Den svekker ikke menneskenes energi, men gir den som mål alt som er stort og edelt og danner derved en karakterstyrke som ikke går på akkord med samvittigheten. Man kan ikke med rette bebreide den, som har civilisert folkene, at den sinker menneskehetens fremskritt, når den tvert om med glede og stolthet følger den på denne vei. Målet for dens virke kan best uttrykkes med de ord som englene sang ved barnets vugge: «Ære være Gud i det høie og fred på jorden for mennesker i den gode vilje» (Luk. 2, 14). Denne fred som verden ikke kan gi, er dens arv fra Frelserens egne disipler. «Fred efterlater jeg dere, min fred gir jeg dere —» (Joh. 14, 27) — og det er fordi den følger denne Kristi ophøide lære, sammenfattet av ham i budet om å elske Gud og nesten, at millioner av sjele adlyder den. I nesten to tusen år har historien — av en stor romersk taler kalt magistra vitae (Cec. Orat. 1, 2, 9) — vist hvor sanne skriftens ord er når de uttaler at det er ingen fred uten i Gud (Joh. 9, 4). Ti «kun Kristus er «hovedhjørnesteinen» (Efes. 2, 20), på hvilken mennesket og samfundet ene kan finne trygghet.

Kirken er bygget på denne hovedhjørnestein og derfor kan motstanderne aldri få bukt med den: «Helvedets porter skal aldri overvelde den —» (Mat. 16, 18) og ikke berøve den dens kraft, ti alle indre og ytre kamper tjener tverom kun til å øke denne kraft og føie nye blade til dens æreskrans av strålende seire — mens alt som ikke bygger på Kristi lære ene hviler på skjelvende sand og er forutbestemt til en tragisk skjebne (Mat. 7, 26—27).

Slutning.

Timen, ærverdige brødre, i hvilken vi nu utsender vår første rundskrivelse er i sannhet en mørkets time, hvori voldsomhetens og disharmoniens ånder retter blodige og smertende slag mot menneskeheten. Det er ikke nødvendig å forsikre dere om at vårt faderlige hjerte i sin medlidende kjærlighet banker varmt for for alle våre sønner, men særlig for de som er under-

trykte og forfulgte. De folk som lider under krigens fryktelige svøpe, er kan hende ennå bare ved begynnelsen til sine lidelser, men i tusener av familier hersker nu døden og fortvilelsens klager og elendighet. Blodet fra utallige menneskelige vesener — også ikke-stridende — skriker mot himlen, særlig fra en høit elsket nasjon: Polen, som ved sin troskap mot Kirken, ved sine fortjenester som den kristne civilisasjons forsvarer, har innskrevet sitt navn med uutslettelige bokstaver i historiens bok, og derfor har krav på verdens broderlige sympati så den i tillit til hjelpen fra Maria Auxilium Christianorum kan avvente tiden for en gjenopreisning i følge rettferdighetens og den sanne freds prinsipper.

Pavens fredsbestrebelsel ikke aktet.

Det som er hendt og som ennå vil hende fortøner sig for vårt blikk som om ennå ikke alt håp er latt ute. Vi har intet undlatt som vi kunde forsøke i kraft av vårt ansvar overfor vår apostoliske tjeneste og med de midler som stod til vår rådighet, for å forhindre at man grep til våpen idet vi søkte å åpne veien for vennskapelige forhandlinger mellom alle partene. I vår overbevisning om at hvis den ene part grep til våpen vilde den andre også gjøre det har vi betraktet det som en plikt, som vi ikke kunde undra oss i kraft av vårt apostoliske embed og i den kristne kjærlighets navn å sette alt inn på å forskåne menneskeheten og kristenheten for en verdenskatastrofe — om enn med den risiko at våre hensikter og vårt mål blev misopfattet. Men selv om våre advarsler respektfullt blev hørt så blev de dog ikke fulgt. Og mens vårt hyrdehjerte ser sorgbetyngt til, tegner det sig for våre øiner billedet av den gode hyrde, og vi synes vi må gjenta hans klage for hele verden:

«Dersom du visste hvad som tjener til din fred! Men nu er det skjult for dine øiner! (Luk 19, 42).

Kirken og dens barn befinner sig i en verden som frembyr en skrikende kontrast til Kristi fred i Kristi rike, og i en prøvelsens tid som sjelden har vært tyngre ifølge sitt innhold av kamp og lidelser. Men nettop i slike tider vet de som har bevart et hjerte sterkt i troen, at Kristus Kongen aldri er så nær som da og at prøvelsens tid også er troskapens tid. Hjertet sønderrives vel av menneskelig lidelse og smerte, men med et mot og en fasthet som støtter sig til Kristi forjettelser, går Kristi brud mot det truende uvær. Hun vet at den sannhet som hun forkynner, og den kjærlighet som hun viser vil være den beste rådgiver og medarbeider for alle i god vilje, når verden skal bygges op på ny i kraft av rettferdighet og kjærlighet, efter at menneskene har høstet hatets og voldens bitre frukter på vilfarelsens vei.

Mens vi, ærverdige brødre, avventer at alle de som krigens ulykker har rammet igjen skal erindre at deres kristenplikt som borgere i Kristi rike ikke er et tomt ord men en levende realitet, åpner sig en vid mark for den kristne kjærlighet under mange former. Vi har den faste tillit at våre sønner og særlig de som ikke er med i krigen, vil følge den kristne læres ord og huske at alle krigens ofre har rett til vår medlidenhet og vår hjelp.

Den katolske Kirke, Guds stad, «hvis konge er sann-

heten, hvis lov er kjærligheten, og hvis mål er evigheten» (St. Augustin) forkynner uten villfarelser og avkortning Kristi sannhet, arbeider i Kristi kjærlighet med moderlig omhu, og holder sig utenfor vilfarelsenes og lidenskapenes hvirvel idet den avventer det øieblikk hvor Kristi Konges allmektige hånd vil stille uværet og forbanne den splittelsens ånd som har fremkalt det. Det som står i vår makt for å fremskynde den dag hvor fredens due skal kunde finne det sted på den av stridens syndflodherjede jord hvor den kan sette sin fot, vil vi fortsette med å gjøre i overensstemmelse med de store statsmenn som før krigen brøt ut gjorde hvad de kunde for å befri nasjonene for en slik ulykke, i overensstemmelse med de millioner av sjele i alle land, som anroper om ikke alene rettferdighet, men også kjærlighet og barmhjertighet. Og vi retter mot Gud den allmektige følgende bønn: «Jeg venter i håp i skyggen av dine vinger, at uroen skal dra forbi.»

Gud kan alt: Han holder i sin hånd ikke alene folkens lykke og skjebne, men også deres rådgiver, og han fører dem blidt derhen han vil. For hans allmakt er selv hindringene og vanskelighetene midler som han betjener sig av for å forme krigen og begivenhetenes gang efter sin vilje og for å vende sindene og den frie vilje mot sine egne høie mål.

Be derfor, ærverdige brødre, be uten ophør, og især når dere frembærer det hellige kjærlighetsoffer. Dere som har troens nådegave og som bringer tunge og smertelige ofre for dens skyld, be for de lidende lemmer på Kirken at Jesus snarest vil trøste dem og mildne deres pinsler. Og glem ikke, inspirert av askesens ånd og botens gjerninger, å be så inntrengende dere kan til ham som «reiser alle falne op og løfter alle som er nedbøiede» at han i sin barmhjertighet vil avkorte prøvelsens dage så salmistens ord virkelig gjøres: «De ropte mot Herren i deres trengsler og han befridde dem fra deres angst.»

Og alle dere legioner av barn — dere av Jesus så hoit elskede og begunstigede — når dere går til den hellige kommunion så foren deres barnslige bonner med Kirkens! Jesu hjerte som elsket dere kan ikke motstå deres bedende uskyldighet. «Be alltid og uten ophør —» (1. Tes. 5, 17). Slik praktiserer dere den guddommelige Herre og Mesters påbud da han sa at «alle må være ett!» (Joh. 17, 21), at alle må leve i troens og kjærlighetens verden hvor de vil gjenfinne Kristi uforgjengelige virke og Kirkens arbeid. Den første kristne Kirke kjente og praktiserte dette bud som den formet i en praktfull bønn. La oss nu forene oss i den samme bønn som svarer så godt også til vår tids behov: «Kom Herre, din Kirke ihu, befri den for alle onder og fullkommengjør den i din kjærlighet! Saml alle i det kongerike du har beredt, ti den er makten og æren i all evighet!»

Lytt i tillit til Gud, alle fredsvenner, til Kirkens ord. Og som pant på den guddommelige nådes overflod meddeler vi dere den apostoliske velsignelse ut av hele vårt hjerte.

Gitt i Castel-Gandolfo ved Roma 20. okt. i året 1939, vårt pontifikats første.

PIUS P. O. XII.

Høitidsdag i Fredrikstad.

«Kirken fattet Kristi tanke:
gå nu i min vingård ut,
plant i denne by en ranke
som skal vokse på mitt bud.
Jeg vil late solen skinne
livets klare vann skal rinne,
ørkensand skal vorde muld,
planten spire underfuld.»

Dette det første vers av fru Ulla Vedel-Berrums fest-sang til St. Birgitta-kirkens 40 års dag i Fredrikstad kan stå som en innledning til referatet fra jubileumsfestlighetene — dog, det siste ord er ikke den riktige betegnelse for det som foldet sig ut i Fredrikstad, tok sin begynnelse lørdag og sluttet mandag. Menigheten selv med sin sogneprest i spissen kalte begivenheten en fødselsdagsfest, ikke det langt mere kalde og upersonlige: et jubileum — og dermed var med engang angitt hele grunnstemningen i den: den fellesfølelse, hjemmefølelse, hjertelighet og brorsinn som var den bærende kraft for dagenes begivenheter. St. Birgittamenigheten feiret en familiefest — og som ved alle familiefester var det også her gått mange og travle arbeidsdager forut for å gjøre hjemmet så tiltalende, vakkert og hyggelig som mulig. Og alle kom med sitt bidrag — noen med penger, andre med arbeid, de fleste med begge deler. Alle vegne stelte offervillige hender med omsorg og kjærlighet, og da søndagen kom stod en blankpusset kirke og skinte både utvendig og innvendig i ren og forklart skikkelse — bokstavelig talt! Hele kirkerummet var blitt vasket av menighetens egne medlemmer, elektrisk opvarming og nytt elektrisk belysningsarmatur installert, et Jesu-Hjertealter, et nytt tabernakel og en ny Terese av Lisieux-statu reist — helt op til toppen av kirkespiret hadde flittige hender satt spor: et nytt kors kroner takrytteren — også menighetsmedlemmenes verk. I prestegården var barnene blitt tilgodesett i form av nye og meget vakre skolelokalteter — og da alt dette var i orden satte menigheten kronen på verket ved å gjøre sin egen festkladning i stand: man tilkalte pater Notenboom O. F. M., og han holdt en 4 dages retrett for en lydhør forsamling, som vel forberedt kunde motta biskopen for sammen med ham å takke Gud for «nådens lys, troens skjold» gjennom årene forut frem til minnedagens glade timer.

Men samtidig med at man slik gav «Gud hvad Guds er —» glemte man ikke å gi «keiseren hvad keiserens er», i dette tilfelle: sin by og sine bysfeller. «Vi katolikker er en del av bybilledet — vi er hjemme blandt de andre og vårt virke står i samarbeidets tegn —» sa en av menighetens medlemmer under den lunch som sognepresten gav om lørdagen og som fikk en lang og inngående omtale i pressen. Tilstede var foruten biskop Mangers, sognepresten og pater Notenboom, en del av menighetens medlemmer samt som særlig innbudne stads-

fysikus Biørn-Hansen, skolelæge Opsand, d'hr. Werner-Larsen som har levert lysanlegget, og installasjonsingeniør Victor, malermester Anderssen, byggmester Andreassen og ingeniør Sørensen samt representanter for pressen. Dessverre var skoleinspektøren som har vist stor forståelse forhindret i å komme. Efter den lokale presse hitsetter vi følgende referat:

«Ingeniør Müller ønsket velkommen til bords og uttalte sin glede over at denne sammenkomst nu var kommet i stand efterat man lenge hadde ventet på den og imøtesett den med glede. Den var et synlig tegn på takknemlighet overfor alle dem som hadde gjort sitt til at resultatet av arbeidene i kirken og prestegården var blitt så utmerket. En særlig takk rettet han til biskopen fordi han var kommet. Likeledes takket han skolemyn-dighetene i egenskap av formann i skolestyret.

Sogneprest Høgh: Når det på innbydelseskortene stod «i tilhøve av kirkens 40 års dag» — så er det både sant og ikke sant. Denne lunch skulde egentlig vært holdt for et år siden, da skolen og lysanleggene var ferdige. Men det strandet på hans hoiærverdighet biskopen som hadde vanskelig for å komme hit ned til oss. Når han nu har kunnet avse tid til å bæere oss med sitt besøk, er vi alle glade for å ha dem iblandt oss.

Sognepresten rettet derefter en hjertelig takk til samtlige innbudte, hver især og takket likeledes dem av menighetens medlemmer uten hvis hjelp det ikke hadde vært mulig å realisere planene: fru konsul Andersen, ing. Müller og frue, konsul Berrum og frue og fru Bugge.

Biskop Mangers uttalte at hans tid var så optatt at han ikke alltid kunde være rede til å reise til Fredrikstad. Men jeg er glad over at jeg nå har fått anledning til å være sammen med dere, og jeg er glad over den gode forståelse som hersker her, uttalte han. Selv om vi ikke har den samme konfesjonelle mening, så har vi allikevel det almenmenneskelige felles. Jeg var en gang på visitt hos kong Haakon, og jeg husker han sa da vi skiltes: «Jeg håper det vil gå Dem godt, og jeg ønsker at alle mennesker i vårt land vil lære å forstå hverandre.» Jeg syns det var vakre ord vår konge sa, og jeg har inntrykk av at noe av dette er til stede her. For dette vil jeg takke dere alle. La oss vise kjærlighet mot hverandre. Jeg er takknemlig for det menigheten har gjort for kirken og skolen her, likeledes for all hjelp og forståelse fra andre interesserte og håper på et fortsatt godt forhold i fremtiden.

Konsul Berrum takket for maten, og det hyggelige samvær fortsatte ved kaffebordet til opprullet fant sted utpå eftermiddagen.»

*

«Fredrikstad Blad» har i øvrig følgende utmerkede referat av søndagens forløp:

«Det blev en stor og minneverdig dag for den katolske menighet, en sjelden kirkefest for vår by, og biskopens nærvær forlenet den med en særlig glans og festivitas.

At jubileet var omfattet med stor interesse også utenfor menighetens krets, derom vidnet de mange ikke-katolikker som var til stede ved festhøimessen om formiddagen. Kirken var så overfylt at mange måtte gå uten å komme inn, men så er det jo heller ikke hvert år vi her i byen ser en katolsk biskop i fullt skrud med bispestav og mitra. Man få en uvant følelse av eldgammel tradisjon og apostolisk succession ved å overvære en slik høitidelighet.

Foruten biskopen deltok tre andre prester i altertjenesten, nemlig sogneprest Høgh, pater Notenboom og tidligere sogneprest i Fredrikstad Ugen.

Det var tekstlesning ved pater Notenboom og meddelelse av fermingens (konfirmasjonens) sakrament til en del barn og voksne ved biskopen. Etter denne høitidelige handling holdt pastor Høgh en kort tale til dem som hadde mottatt sakramentet. Han fremhevet den betydning dåpspakten har for det kristne menneske og nødvendigheten av å holde fast ved den i alle livets forhold.

Dagens preken blev holdt av biskop Mangers og formet sig som en varm appell til de kristne om å holde fast ved sin dåpspakt, så de ved sitt eksempel kan vise verden at Kristus lever. Den ild fra det høie som tendtes i disiplene på den første pinsedag, den har aldri slukket ut, og den tendes i de troendes hjerter idag gjennom sakramentet og gir dem kraft til å holde ut i kampen mot det onde som Kristi sanne stridsmenn. — Kirken har gjennom århundrene møtt både motgang og forfølgelse, sa biskopen, og idag er dens stilling vanskeligere enn noen gang før. Men kirken har alltid seiret. Ingen vantrens storm har kunnet slukke pineilden. Den drev tolv fattige fiskere til å predike et evangelium som forandret verden, og idag og i fremtiden skal den også gi Kristi stridsmenn åndens kraft i seier i kampen for Guds kirke på jord.

Biskopen omtalte den betydningsfulle rolle gudshuset spiller i menighetens og den enkeltes liv og takket St. Birgitta menighet fordi den hadde stelt så pent med sin kirke. Han gratulerte med 40 års dagen og ønsket menigheten alt godt i fremtiden.

Ved festandakten kl. 7 var kirken også overfylt. Pater Notenboom holdt en udmerket tale.»

*

Disse referater supplerer vi med følgende detaljer fra «fødselsdagen»s forløp:

Ved 8-messen om morgenen som var en sangmesse med takkekommunion mottok praktisk talt alle de tilstedeværende menighetsmedlemmer den hl. kommunion. Bakefter en hyggelig frokost i foreningslokalet.

Det blev fermet 4 gutter, 4 piker og 2 konvertitter. Faddere var fru Renée Bugge og hr. Schwarzott. Det praktfulle kirkekor utførte under hr. Schwarzotts ledelse til søster Franciskas sikre akkompagnement Missa Sancta Maria av Jos. Schulz og som offertorium Cantate Domino av Händel. Gudstjenesten blev avsluttet med «Store Gud —» og som postludium Schuberts «Ave Maria», utsatt for cello og mesterlig spilt av hr. Schwarzott og søster Franciska.

Et av dagens høitidspunkter var nedleggelsen av en

krans på den første sogneprest, den norskfødte pastor Kjelsbergs grav på gl. Glemmen kirkegård. Tross en rett ublid vind hadde en del av søstrene med mére Zoé og mére Augustine i spissen samt en del av menigheten tatt derut og presis kl. 2 kom hs. høiærverdighet biskopen med de øvrige geistlige. Med noen dyptfulte ord nedla konsul Berrum en vakker krans i de pavelige farver på stenen idet han uttalte at vi katolikker ikke glemmer våre døde og at menigheten ønsket å hylde sin pioners minne og derfor vilde legge blomster på den grav hvor de jordiske rester hvilte av ham, som kom fra Nord-Norge med sin kjærlighet og offervilje og la det grunnlag som hadde vist sig å ha så sterk en bærekraft. Med en bønn av biskopen og sang av søstrene sluttet den vakre lille høitidelighet. Senere la også fru Kristiansen, som har fulgt menigheten i alle dens stader, blomster på graven.

Man beså derpå Glemmen gamle kirke fra det 11. årh. og biskopen fremsa sammen med oss alle Credo på dette katolsk så tradisjonsrike sted.

*

Festandakten om kvelden hadde atter samlet fullt kirkehus. Det var pontifikalandakt og pater Notenboom holdt en dyptloddende preken om tro og liv — vi håper ved leilighet å kunne bringe den in extenso her i «St. Olav». Etterpå innviet biskopen menigheten til Jesu hellige hjerte.

*

Festen om kvelden fikk et strålende forløp. I foreningslokalet var det pyntet med blomster og lys og vakkert dekkede festborder ventet — ved små sedler ved hver plass fikk alle angitt, hvor de skulde sitte, hvorved det blev innvunnet meget tid og man kunde begynne presis. Da biskopen innfant sig blev han hilst med ovasjoner og umiddelbart efter bød pastor Høgh velkommen til familiefest, hvor nu taler og musikk avløste hverandre — inn imellem serverte St. Birgittaforeningens damer smørbrød og dessert samt kaffe mens barna blev bevertet i det tilstøtende skolelokale. Musikkunderholdningen omfattet pianospill av fru konsul Berrum, sang av kirkekor og Astri Borg-Müller, akkompagnert av sin mor, som også akkompagnerte hr. Schwarzott til hans cellospill. Det meget krevende og høitliggende program blev kunstnerisk gjennomført for alles vedkommende. Talenes rekke blev innledet av sognepresten, som tolket kirkehusenes betydning for menighetens liv. Dette var en fødselsdagsfest og en familiefest fordi kirken var vårt felles hjem hvortil vi skulde søke ikke alene med vår sorg og våre bekymringer men også med vårt arbeid og vår glede. Den skulde være et bønnens og ikke bare et bønnfallelsens hus. Sognepresten innledet og avsluttet derfor også med jødernes bønn da templet i Jerusalem stod gjenreist: «Gud, du alle tings Herre, som ikke trenger til noe, har behaget å opslå ditt hus iblandt oss. Bevar det uplettet at det må være et bønnens og bønnfallelsens hus!»

Så blev de mange og vakre gaver til fødselsdagsbarnet overrakt — de fleste av dem var utstilt i skoleværelset og bragte bud om megen kjærlighet og offervilje. På

St. Birgittaforeningens vegner overrakte fru konsul Berrum et vakkert relikvarium — konsul Berrum som St. Olavsforbundets formann en ny messebok — menighetens og søstrenes fellesgave var det elektriske centralvarmeanlegg og det nye skoleværelse som blev overrakt biskopen gjeldfritt — stasjoner til ny korsveisandakt — Teresiastatuen også fra søstrene — døpefat og mugge i drevet sølv — skjønne liturgiske klær m. m. Mange hjertevarme og kjærlige ord blev sagt — dypest grep dog kan hende fabrikkveier Leo Müller i sin tale for de avdøde i menigheten, idet han særlig dvelte ved de avdøde prester og St. Josephssøstre. Konsul Berrums vakre tale for biskopen utløste en spontan hyldest — søstrene fikk sin takk ved fru konsul Backer. Stasjonsmester Ruyter motiverte en hilsen til byens mangeårige sjelesørger pastor Maesch, og det blev vedatt med akklamasjon å sende ham et telegram da sykdom hadde forhindret ham i å være til stede. Ved formann J. Olsen fikk pater Notenboom sin takk og hyldest for den uforglemmelige retrett han hadde gitt menigheten — fru Berrum fremsa en versifisert hilsen til den Hl. Fader i Rom — sognepresten bragt miss Toal en særlig takk for hennes ofrende og gode eksempel — og på menighetens vegner takket hr. Müller sognepresten for hans nidkjære virke og initiativrike, støttende og hjelpende omsorg for alle i menigheten.

Hs. høiarverdighet biskopens tale formet sig som en takk til menigheten for dens offervillige og glade innsats til en verdig feiring av jubileet. Ekte katolsk var det at den så vakkert hadde tatt de avdøde med. Biskopen håpet at den samme ånd som hadde inspirert de mange utslag av kjærlighet til Kirken også måtte gjøre sig gjeldende videre fremover i det daglige liv — og bad dernest alle være med i en hyldest til sognepresten, som aldri søkte sitt eget men kun menighetens beste. Enn videre lykkønsket hs. høiarverdighet dagens fermlinge — en lykkønskning han også vilde rette til fru konsul Backer som hadde mottatt Fermingens sakrament for 40 år siden da kirken blev vigslet. Han vilde benytte anledning til å takke fru Backer for hennes trofasthet og store offervillige arbeid gjennom alle disse år. Enn videre takket biskopen det enestående sangkor med søster Franciska og hr. Schwarzott i spissen og konkluderte i en takk for det hele festlige arrangements.

En rekke telegrammer blev oplest — man forsatte samværet enn en stund utover, — og med avsyngelsen av en aftensalme sluttet en uforglemmelig dag.

*

Mandag formiddag celebrertes en høitidelig og stemningsfull levittrekviemmesse for menighetens avdøde av sognepresten, assistert av pastor Ugen og pater Notenboom. Etterpå blev det nye tabernakkel, og det nye Jesu-Hjerte-alter vigslet av hs. høiarverdighet biskopen. Og dermed var de offisielle festligheter forbi, og en bølge av varm og god takknemlighet slo op mot sogneprest Høgh som har vært primus motor i alle forberedelsene og gjennomtenkt alt så vel at det hele arrangement kunde avvikles så stilfullt og hyggeligt, så gledesfylt og høitidelig som det blev. I første rekke er æren for dette hans — ikke minst på grunn av det udmerkede sam-

arbeidsforhold mellom han og menigheten som gav sig så mange vakre utslag og lover godt for deres felles fremtid. En fremtid, som er formet i festsangens siste vers:

Høitid i Birgitta Kirke
feiret blev til klokkers klang.
Verdens ondskap ei bevirke,
at forstumme må vår sang.
La ei kirkens døre lukkes,
alterkjerten aldri slukkes;
ta vårt offer, hør vår bønn
du velsignede Guds Sønn!

Ivar Sæter 75 år.

Den kjente forfatter og historiker Ivar Sæter fyller mandag den 20. november 75 år, og mange er sikkert de gode tanker og ønsker som den dag finner veien til Sætersgård i Tolga, hvor forfatteren tilbringer dagen. Også «St. Olav» sender sine beste ønsker for anledningen.

Bokanmeldelser.

Barbra Ring: «Farlig start». (Aschehoug & Co.)

*

I år foreligger fra fru Barbra Rings hånd en bok, som man trygt kan gi sin varmeste anbefaling. Det klær forfatterinnens lette og forte penn å gå i tjeneste hos en høi etisk idé, og det klær ideen, som derved smyer sig smertefritt inn i sinn, som ellers kan hende vilde kalle den «kjedelig» å beskjeftige sig med eftersom de fleste lesere har en viss — ofte dessverre berettiget — aversjon mot «moraliserende» bøker og helst ikke åpner dem hvis de kan undgå det. «Farlig start» derimot lukker man helst ikke før den siste bokstav er lest, og dog er emnet så alvorlig som: ansvaret ved å sette et barn inn i verden uten å gi det en fars støtte og omsorg. Arsilla Hardingmann vokser op i gode og rummelige forhold og i en bygd som slett ikke ønsker å dømme enn si fordømme — allikevel er det hun som må betale prisen for morens fordomsfrihet, for det som hun kaller at moren «går fortore enn tiden», da denne utvikler for henne det gale i å sinke utviklingen ved å være efter sin tid. Omkring hovedpersonene lever et galleri av mennesker som prøves i forhold til Arsillas eksistens og problemet denne eksistens innebærer — navnlig er to vidt forskjellige lærertyper levende og vederheftig skildret. En god og klok bok!

E. D.-V.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.